

Fiskeri, fyrvæsen og søforsvar

Der er altid nok at tage sig til for de blåklædte fiskere i Bagenkop Havn.

Udnyttelsen af kystens ressourcer har haft en afgørende betydning for Langeland gennem årtusinder. Der har været fiskere i Rudkøbing, før de slog sig ned i selvstændige bebyggelser andre steder på øen. Fiskerlejerne Sandhagen og Bagenkop ved Magleby Nor blev anlagt ved midten af 1500-årene. Sandhagen eksisterede dog kun til omkring 1620. Senere opstod beskedne bonde- og fiskerbebyggelser ved Lohals og Spodsbjerg.

Erhvervsfiskeriet kom i 1800-årenes sidste del i kraftig fremgang. På Langeland udviklede Rudkøbing, Bagenkop, Lohals og Spodsbjerg sig til betydningsfulde fiskerihavne. Andre steder som Strynø og Ristinge var erhvervsudviklingen mindre udtalt, men vigtig. Der opstod samtidig en række små kystpladser for bonde- og husmandsfiskere med enkelte huse og broer, på østkysten ved Snøde-Hesselbjerg, Østrig, Påø og Østerskov, på vestkysten ved Dageløkke, Åsø, Strandhuse, Kædeby og Nordenbro Vesteregn.

I 1910 bestod Langelands samlede fiskerflåde af i alt 466 skibe på tilsammen 910 tons. Med visse konjunktursvingninger fortsatte den gunstige situation for kystfiskeriet frem til 1970'erne. I dag er havfiskeriet stort set koncentreret til Bagenkop, hvor 20 trawlfiskere og en del garnjoller er hjemmehørende.

Det langelske fyrvæsen afspejler på mange måder den almindelige udvikling indenfor fyr- og vagervæsenets historie. Fra det tidligere kulfyr på Fakkebjerg i syd til simple anlæg som det rundbuede 'sommerhus' på Frankeklint i nord, via Hov Fyr med sit rødstribede tårn fra 1890'erne, til det arkitektonisk velafstemte bygningsanlæg fra 1905 ved Keldsnor på Langelands sydspids.

Der findes rester af søforsvarsanlæg fra Napoleonskrigen 1807-1814 ved Stengade Strand. I 1952 købte Forsvarsministeriet Holmegård på Sydlangeland. Her anlagdes Langelandsfortet med henblik på overvågning af Langelandsbæltet under den kolde krig. De første rapporter om russiske transporter af atomvåben under Cubakrisen kom herfra. Fortet blev nedlagt i 1993 og er nu indrettet til museum.

Kortet viser de moderne vejes store kryds, som forbinder Langelands havne. Sommerhusområder, fyr og søforsvarsanlæg er indtegnet.

Fritid og turisme

Keldsnor fyr på Sydlangeland er et markant og velafstemt bygningsanlæg. En poppelallé flankerer det sidste stykke af vejen op til fyrmestergården.

Badeanstalten ved Rudkøbing havn er i dag kun en skygge af sig selv. Men badevandet er igen rent og indbydende.

På Hov Nordstrand opførtes Langelands første sommerhuskoloni. Billedet viser et ældre sommerhus på Vesterled.

Fritid er et velstandsfænomen, som tidligere var forbeholdt en lille, eksklusiv elite af fortrinsvis adelige og større jordejere. Det nye, velhavende byborgerskab, som opstod fra midten af 1800-årene, satte imidlertid også pris på fritidens selskabelige og æstetiske muligheder.

Efter europæisk forbillede vandt sport, kurophold og badeliv indpas i disse kredse. I 1899 var der et badehotel i Lohals, og inden 1. Verdenskrig også et i Spodsbjerg. Både færge og jernbane spillede en væsentlig rolle for den spirende turisme. I 1919 opstod den første sommerhuskoloni på Hov Nordstrand. I de økonomiske vækstår fra 1960'erne blev nye store sommerhusområder udstykket ved Ristinge, Stoense, Løkkeby og Bukkemose. I dag er der ca. 2.050 sommerhuse på Langeland.

Kommunale søbadeanstalter blev opført mange steder ved købstæderne i begyndelsen af 1900-årene. Det var ofte store og vidtløftige trækonstruktioner med separate bassiner og solplateauer for mænd og kvinder.

De fleste er for længst borte. Men resterne af Rudkøbings badeanstalt fra 1925 findes stadig ved Bellevue, om end i nogle ydmyge omgivelser bag det tidligere svineslagteri.

Den beskedne sejlsportsaktivitet i mellemkrigsårene fik ligeledes i forbindelse med den økonomiske vækst en stor folkelig udbredelse fra slutningen af 1960'erne. Udbredelsen faldt sammen med fiskeriets og søfartens krise. Øhavets havne kunne derfor til en vis grad genanvendes til de nye fritidssejlere. Men det skulle hurtigt vise sig utilstrækkeligt. Så der blev bygget nye lystbådehavne i både Rudkøbing, Dage-løkke, Spodsbjerg, Lohals og Bagenkop.

I dag er turismen måske Langelands vigtigste erhverv. Hvor kystens kulturhistoriske hovedtræk drejede sig om udnyttelsen af havets føderessourcer, er det nu de rekreative ressourcer, som er det væsentligste potentiale.

Kapsejlads en sommeraften ud for Rudkøbing.

Haver og parker

Ørstedsparken i Rudkøbing blev anlagt i slutningen af 1800-årene for at imødekomme borgerskabets frisatte skønhedslængsler.

Hineanlæggets skråning mod nordøst er omformet til et amfiteater.

1800-årenes velstand og fritid udviklede imidlertid et andet, men ofte overset aspekt, nemlig æstetiseringen af omgivelserne. I midten af 1800-årene opstod forskønnelsesselskaber i næsten alle danske byer. Som et tidens tegn udlagde etatsråd P. J. de Neergaard på Fårevejle i 1852 den lille Fredskov umiddelbart syd for Vejlen til lystskov for Rudkøbing.

Ørstedsparken i Rudkøbings nordlige udkant var oprindeligt byfoged Hans Sagers private have, som byen fik tilbudt mod at omlægge den til bypark. Haven åbnedes for offentligheden i 1884, men omlægningen til park med pavillon skete først i 1906. Senere blev Galgebakken og Hineanlægget med sit friluftsteater i Rudkøbings østlige udkant anlagt. I flere af de mindre byer blev ligeledes anlagt parker og åbne anlæg, bl.a. Lindelse bypark og Fredsbjerg i Bagenkop. Parkerne vandt indpas på et tidspunkt, hvor bybefolkningerne voksede, og hvor fritid, nye skønhedsidealer og nye tilladelige samkvemsformer blev udviklet.

I forbindelsen med udbredelsen af villaen som bopælningsform vågnede også bybefolkningens interesse for prydhaven. Selv rækkehuse blev udstyret med små repræsentative forhaver - i modsætning til de nyttebetonede baghaver. Bellevue i Rudkøbing er et godt eksempel herpå.